

23 juli 2023 Wij van Zuid/Regenboog

Levenskunst uit Prediker – Prediker 1 verkondiging

intro:

Hoe gaan we dit boek lezen?

niet als een dogmatisch betoog over de wereld God en de mensen 'zo zit het'
maar we nemen als uitgangspunt iets wat in Prediker zelf staat:

De woorden van wijzen zijn zo scherp en puntig als een ossenprik



We gaan op zoek: waar prikkelt prediker ons, waar wil hij ons in beweging zetten?

Schriftlezing: Prediker 1

luisterlied: 'Alles is lucht' (Stef Bos en Frank Boeijen)*

filmpje: <https://www.youtube.com/watch?v=boOH1g0maTQ>

verkondiging

Gemeente van onze Heer Jezus Christus

'Alles is lucht' zegt Prediker. Wat is je eerste indruk daarbij? 'Alles is lucht, nou lekker dan! Ik loop al niet over van het optimisme maar als ik dit op me in laat werken zakt de moed me helemaal in de schoenen.' Of denk je: 'Hij heeft gelijk ook! Eindelijk iemand die echt zegt waar het op staat en de dingen niet mooier maakt dan ze zijn. Ik zie zoveel gebakken lucht om me heen!' Of misschien ben je geraakt door de schoonheid van de poëzie. Of kun je het nog even niet pakken allemaal.

Prediker prikkelt. Hij zet ons aan tot denken, relativieren.

Hij doet dat niet vanuit persoonlijk lijden. Vaak gaan we gewoon onze gang in het leven totdat er iets ergs gebeurt en dan ga je nadenken. Wat is de zin hiervan? Waar is God? Hoe moet ik verder? Prediker is geen mens die getroffen wordt door lijden. Hij heeft zijn zaakjes goed voor elkaar. Hij staat midden in een succesvol leven. En toch doet hij even een stap terug om te kijken: waar ben ik nu mee bezig? Het is de beweging van een retraite, een sabbatical...



Wat interessant is: het boek Prediker, de boekrol Prediker, is één van de vijf feestrollen in Israël en wordt gelezen met het Loofhuttenfeest. Dat is het feest waarin Israëlieten hun huizen verruilen voor een hutje met een bladerdak – een loof-hut – waardoorheen het licht van de sterren schijnt. Om zich te binnen te brengen dat ze ooit op reis waren door de woestijn op weg naar het beloofde land. En in dat hutje wat een

grote relativering is van het leven wat je hebt opgebouwd, lees je dan Prediker 'alles is lucht'. Prediker nodigt uit tot bezinning, niet vanuit verdriet, maar in het gewone leven.

'Alles is lucht' zegt Prediker. Wij denken van een aantal dingen dat het iets voorstelt, dat het nut heeft en dat het ons verder brengt. Prediker zegt: Het is lucht. Ik heb het gevangen in drie ballonnen.

Op de eerste ballon staat: *werken geeft resultaat*. Het geeft ons houvast dat we iets kunnen doen. Je verdient je geld met werken en je brengt iets tot stand. En hoe meer zeggenschap je hebt in je werk, hoe meer grip je op je leven denkt te hebben.

Ik moet denken aan succesvolle ondernemers. Mensen met een goed idee, die met visie en overtuigingskracht en heel veel uren werk een mooi bedrijf tot stand brengen. Maar als ze een stapje achteruit zetten, vragen ze zich af: waar doe ik het voor? Of ik moet denken aan al die bewindslieden die zeker hebben gezwoegd en gezocht de wereld een beetje beter te maken en zich afvragen 'wat heb ik nou eigenlijk tot stand gebracht?'

Maar ook in de kerk, ons werk, niet alleen van ons dominees, maar van ons allemaal, geeft het een gevoel van kracht dat je dingen doet. Liefst zo concreet mogelijk. Maar ook hier is de vraag: brengen wij echt iets tot stand? 'Wij planten en begieten, God geeft groei' dat adagium is al een relativering van ons eigen kunnen.

Prediker gaat een stap verder en zegt: 'Welk voordeel heeft de mens van alles wat hij heeft verworven, al zijn moeizaam gezwoegd onder de zon?' (vs.3) Hij overziet in hoofdstuk 2 zijn bezittingen (en dat is niet niks) en zegt 'het is lucht.' Alles is lucht. Prediker prikt de ballon van 'werken geeft resultaat' door.



Op de tweede ballon staat: *we gaan vooruit!* We worden steeds beter. We ontwikkelen ons. We zeggen 'Kijk iets nieuws!'

Als je alleen maar kijkt naar de vooruitgang op medisch gebied. De komst van waterleiding en riolering, de ontdekking van antibiotica, de ontwikkeling van chemo- en immuuntherapie.

Maar tegelijk zijn we door de corona-epidemie weer heel erg teruggeworpen op onze kwetsbaarheid, al deze ontwikkelingen ten spijt. We hebben technologische ontwikkelingen doorgemaakt. 'Nooit meer honger' was het agagium in de agrarische sector na de oorlog. De Nederlandse expertise op landbouwgebied werd fenomenaal. Een topprestatie. Maar tegelijk worden we ons er van bewust dat de weg die we nu gaan, doodloopt.

Dus waar we aan de ene kant ontwikkelen, stuiten we aan de andere kant weer op grenzen. En het lijkt wel alsof we - als het om het sociale gaat - steeds weer in dezelfde valkuilen trappen. We maken excuses over het slavernijverleden maar weten geen raad met de vluchtelingen aan de grenzen van Europa en ook niet met de vluchtelingen in ons eigen land.

Prediker zegt dan ook: 'Wat er was, zal er altijd weer zijn, wat er is gedaan zal altijd weer worden gedaan. Er is niets nieuws onder de zon.' (vs.9) Alles is lucht. Prediker prikt de ballon van onze vooruitgang door.



De derde ballon is die van de 'wijsheid geeft rust.' Ergens denken we dat. Het leven kun je niet naar je hand zetten. Maar je kunt wel leren er goed mee om te gaan en het beter te begrijpen. Je vergaart kennis en inzicht. Hoe vaak bid je niet - net als koning Salomo - om wijsheid. Maar brengt het je echt verder? Je mindfulness, je cognitieve gedragstherapie, je gebed...

Prediker heeft gezocht met hart en ziel om te ontdekken wat wijs is en wat dwaas en onverstandig is. Maar uiteindelijk stuit hij ook hier op grenzen. Je krijgt geen rust, maar je ogen blijven kijken en zien wat niet deugt. Wat krom is kan niet recht worden gemaakt. Prediker concludeert dat het een door God opgelegde kwelling is om de wereld te willen doorgronden. Dus niet zomaar een kwelling maar één die je door God wordt opgelegd. (Daar kom ik later nog op terug, dat God dat ons oplegt.) Maar voor nu: 'Wie kennis vermeedert, vermeedert smart.' (vs.18) Alles is lucht. Prediker prikt ook de ballon van 'wijsheid geeft rust' door.



Daar staan we dan, met drie doorgeprikte ballonnen. Alles waar we ons aan vastklampen, blijkt geen houvast te zijn. Alles is lucht. Het is ijl, ongrijpbaar. We hebben het niet in de hand. Het glipt ons door de vingers.

Dat doet pijn. Prediker verzacht de rauwe werkelijkheid niet. We staan met lege handen. Eén van de commentatoren die ik raadpleegde, schrijft: *We kunnen Prediker beschouwen als een schilder, die een realistisch beeld geeft van hoe het mensenleven er zonder Christus uitziet.* De verleiding is groot om weg te gaan bij Prediker en verder te bladeren in de bijbel. Een mooie Psalm over de Heer die een herder is (Psalm 23). Een bemoedigend woord van een apostel over dat je inspanningen nooit tevergeefs zijn door de Heer (1 Kor.15:58). Maar vandaag kiezen we ervoor om bij Prediker te blijven. En te ontdekken waar de kracht en de prikkel van Prediker zitten.

Het is de kracht van Prediker dat hij eerlijk is over ons leven en wat we kunnen en wat we niet kunnen. Hij ontmaskert de schijnzekerheden in ons bestaan. Niet iedereen laat die lastige vragen toe in zijn hart. Maar wie dat wel doet, vindt Prediker aan zijn zijde.

Dat geeft een diepgang aan de bijbel. God valt niet van zijn stoel van onze vragen naar zin. Hij zegt niet 'Dat mag je niet zeggen!' Ook voor de diepte, voor de leegte, het niet-weten, niet-vinden is ruimte in de Bijbel. God is groter dan die leegte, geloof ik. Hij stimuleert ons zelfs om te zoeken.



Ik roep nog even de ossenprik in gedachten.

Wij zijn van die logge schommelende ossen die de ploeg moeten trekken. En we krijgen een paar prikken van die stok vandaag.

Denk niet te groot van onze werkkraft, ons vermogen tot vooruitgang en de kracht van wijsheid. Wees niet al te stellig, al te absoluut. Zo van: 'Alles hier op aarde heeft een verborgen zin.' Prediker zegt: Alles is lucht. Of wij denken: Wij kunnen met elkaar deze wereld redden. Prediker zegt: Wat krom is kan niet recht worden gemaakt.

Denk niet te massief over het geloof, de wereld, en jouw betekenis daarin. Hou er een beetje lucht in. Kan het met wat minder pretenties? Echte wijsheid weet ook wat ze niet weet. Uiteindelijk is de menselijke kennis ontoereikend en God ondoorgrondelijk. De Bijbel weet dat. Dat is een hele geruststelling. En als je dat beseft, blaas je niet zo hoog van de toren.

Dan zou je kunnen zeggen: dan stoppen we toch helemaal met al dat zoeken en denken? Nee, want dat zoeken is iets wat ons van God ons te doen geeft (vs.13): *een kwellung die de mens door God wordt opgelegd*

God geeft het ons om niet alleen maar te leven en dingen te doen maar er ook over na te denken en bij stil te staan. Hoe irritant en ontregelend en ontmoedigend dat ook soms. Het hoort wel bij ons menszijn. Een lastige gave van God... God prikkelt ons om niet in het alledaagse te blijven hangen maar ook verder te kijken en te zoeken. Om niet zomaar wat voort te hobbelen maar intens te leven. En daar hoort ook bij dat je je eens afvraagt waar je mee bezig bent en dat je je realiseert waar je wel grip op hebt en wat niet aan jou is.

De woorden van wijzen zijn zo scherp en puntig als een ossenprik.

Dat weten we inmiddels. Maar Prediker zegt er achteraan: *Al hun spreuken zijn ons door één herder ingeprint.*

Uiteindelijk zijn we niet overgeleverd aan het grote niets. Er is één Herder die jou te denken geeft. En die is er niet op uit om jou onderuit te halen. Hij is met je op weg. Dat is niet altijd een vriendelijke duidelijke weg. Maar in het zoeken, in de leegte, kom je ook in de diepte van het leven. Als je verder kijkt, zie je meer. Ook in de leegte van de vragen worden we gedragen door die Herder. We bidden dat Hij ons denken moed wil geven.
Amen.